

Lze antecepuvat neočekávanou událost? Na první pohled se jedná o protimluv. Buď to očekáváme, nebo to netušíme. Avšak velké příběhy z historie lidstva obsahují důležitá upozornění. Např. "Byla obrovská potopa" "Přijde konec světa" "Chudý pasáček našel poklad.", "Nejmłodší syn zvítězil nad obrem." apod.

Nassim Nicholas Taleb ve své knize "Černá labuť" upozorňuje na velkou slabinu lidských očekávání, že totiž vždy očekáváme něco na základě známé historie, takže neznámá budoucí nebezpečí či příležitosti silně podceňujeme.

Všimá si faktu, že "němí svědci" nevstupují obvykle do statistiky. Kouzelné je jeho vysvětlení, proč hazardní hráči vzpomínají na to, jak, když byli začátečníci, měli zvláštní štěstí, které je po čase opustilo. Jeho myšlenka by se dala popsat následovně:

Do hazardu vstupuje řekněme 100 osob, z nichž 80 má hned na začátku smůlu, a hazard pro sebe vyhodnotí jako špatnou strategii a hazard opustí. Zbývajících 20 má shodou náhod štěstí, a proto u hazardu vytrvají. Zákon velkých čísel je ovšem časem dostihne, takže proti nastavené pravděpodobnosti ve prospěch kasin dlouhodobě prohrávají. Ovšem vzpomínají si, jaké to na začátku bylo šťastné období. Když se do statistiky zahrnou pouze úspěšní hazardní hráči, a nikoli i ti, kteří měli hned na začátku smůlu, vyjde ono překvapivé (ale falešné) tvrzení, že nezkušení mají štěstí.

Ošidné je to, že lidé takové zkruslené statistice dosti věří. Dokonce o tom byly natočeny filmy, a pointa byla založena na tom, že někdo musí být angažován jako nováček, a nesmí se stát zkušeným hráčem, aby o štěstí nepřišel.

Jak konstatují mnozí autoři, historie se ubírá ve skocích. Dostalo to název např. v evoluční teorii "přerušovaná rovnováha" (Punctuated Equilibrium) či neokatastrofismus. Ohledně lidské historie je nabíledni, že byly okamžiky nepředvídaných zvrátů, jako třeba výbuch sopky na ostrově Théra - Santorini, který znamenal zkázu Krétské civilizace té doby.

Mohli bychom to vyložit tak, že za běžných okolností fungují antecepční systémy tak dobře, že vyrovnávají různá menší překvapení příhodnou korekcí antecepce. Pak přijde velké překvapení, a na to antecepční systémy nedokážou reagovat při udržení přibližně předchozího stavu, a dojde ke skokové změně stavu. Následně se utvoří nová rovnováha.

Otázka Ty organismy, které zvrát přecháží, na něj byly předem nachystány? Antecepovaly je?

Odpověď není jednoznačná. Je jasné, že z výchozího předpokladu, že zvrát přežily, vyplývá logicky závěr, že musely disponovat vlastnostmi, které takové přežití umožnily. To ovšem nemuselo souviset s lepší antecepcí. Spíše to mohla být otázka náhody. Prostě některé skupiny organismů, nebo lidských institucí, zvrát postihl méně, než jiné, takže ty méně poškozené přežily.

Není však možné antecepovat neočekávané? Nějak cíleně? Jako třeba postavit svou strategii na očekávání velkého krachu na burze?

Takový požadavek je zjevně paradoxní. Antecepční subjekt si připravuje model budoucnosti, aby stihl reagovat dříve, než bude zahlcen. Jestliže se připravuje na budoucnost F1, která vůbec nenastane, nejspíše nebude schopen se současně připravit na jiné budoucnosti F2, F3,...F10000, z nichž snad některá nastane. Soubor příprav na všemožné nepravděpodobné budoucnosti by jej zahltil.

Přesto lze v určitém ohledu budoucímu přežití neznámého zvrátu napomáhat. Je to univerzalita. Např. Dodo Mauritijský pojídal plody cykasů, a ve svém žaludku opracoval jejich pecky do té míry, že mohly po vyjití z Dodova trávicího traktu vyklíčit. S katastrofou spočívající ve vpádu lidí a jím přivezených druhů Dodo vyhynul, ale s ním v podstatě vyhynou i cykasy. Semena nejsou schopna z neobroušené pecky vzejít. Je to příklad velmi úzké specializace. Stačí málo, a antecepční subjekt je ve slepé uličce. Strategie, založené na obecnějších vztazích, mohou katastrofy přežít s větší pravděpodobností. Cykasy přežívají již 400 let, ale bez cizí pomoci žádné nové nevzejdou. Až staré stromy dožijí, cykasy také skončí, protože se příliš úzce specializovaly na symbiózu s Dodem.

Obrácený případ představuje postava Cyruse Smitha v románu Julese Verna "Tajuplný ostrov". Díky své univerzalitě dokázal zajistit nejen přežití, ale i relativně důstojné životní podmínky.